

การศึกษาเรื่องอินโดจีนและมหาวิทยาลัยบูรพา

เกริก เจ. เรโนลด์ ผู้เขียน
มีทนา เกษกมล ผู้แปล

ในช่วงการไปเยือนมหาวิทยาลัยบูรพา เมื่อไม่นานมานี้ (ธันวาคม 1997-มกราคม 1998) ข้าพเจ้าประจำอยู่ ณ ศูนย์อินโดจีนศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การเข้าร่วมของกับศูนย์นี้เป็นโอกาสให้ข้าพเจ้าได้สังเกตพัฒนาการของการศึกษาเรื่องอินโดจีนที่มหาวิทยาลัยบูรพา และได้พูดคุยกับนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งศูนย์นี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประธานศูนย์ คือ รองศาสตราจารย์ศฤติ สกุลรัตน์ ข้าพเจ้าได้เห็นสัญญาณในทางบวกหลายประการที่แสดงถึงนิมิตหมายที่ดีของพัฒนาการของศูนย์นี้ต่อไปข้างหน้า เช่น การสอนภาษาเขมรซึ่งได้วางรากฐานไว้แล้ว และความเป็นไปได้ของการสอนภาษาในลักษณะโครงการแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศเวียดนามและไทย

ในบทความสั้น ๆ ฉบับนี้ข้าพเจ้าต้องการแสดงจุดเด่นที่คิดว่าเป็นข้อได้เปรียบของมหาวิทยาลัยบูรพาในการ

พัฒนาศูนย์อินโดจีนศึกษาขึ้นมา พร้อมกันนี้ก็จะอภิปรายประวัติศาสตร์ไทยและประวัติศาสตร์อินโดจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเวียดนาม โดยพิจารณาในแนวเปรียบเทียบ แม้ผลงานที่ตีพิมพ์แล้วของข้าพเจ้าเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ไทยเสียเป็นส่วนใหญ่ แต่ข้าพเจ้าก็สอนประวัติศาสตร์เวียดนามและประวัติศาสตร์กัมพูชา ทั้งยังเป็นທີ່ปรึกษาการทำวิจัยระดับปริญญาเอกเกี่ยวกับประเทศทั้งสองนี้ เป้าหมายของการอภิปรายในบทความนี้เพื่อชี้แนะว่า การศึกษาเรื่องอินโดจีนสามารถนำไปประมวลเข้ากับการสอนและการวิจัยของมหาวิทยาลัยบูรพาได้อย่างไรบ้าง

การศึกษาเรื่องเพื่อนบ้านไทยในส่วนของมหาวิทยาลัยมิได้พัฒนาอย่างดีเลย มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ของไทยเพิ่งให้ความสนใจมากขึ้นต่อการศึกษานานาชาติตะวันออกเฉียงใต้อื่น ๆ เช่น ภาษาเวียดนาม และภาษาเขมรเมื่อไม่นานมานี้เอง

ประมาณ 40-50 ลำ

นอกจากความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจแล้ว ชายฝั่งทะเลจากชลบุรีไปทางตะวันออกจนถึงกัมพูชาและเวียดนาม ยังมีความสำคัญทางด้านยุทธศาสตร์อีกด้วย รองศาสตราจารย์ภาณี มหาพันธ์ ได้อธิบายไว้ในเอกสารประวัติศาสตร์ชลบุรีเล่มเล็ก ๆ ของเธอที่เป็นประโยชน์และน่าอ่านอย่างมากว่า ชายฝั่งทะเลส่วนทางตะวันออกของธนบุรี-กรุงเทพฯ เป็นเขตพื้นที่การต่อสู้ที่สำคัญของพระเจ้าตากสิน เพื่อขึ้นครองราชบัลลังก์ในการต่อสู้ที่เกี่ยวข้องกับรัฐที่ชาตินิยมเล็กๆ นี้ เมื่อปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 ด้วย³ ในตอนแรกดูเหมือนเจ้าตากสามารถสร้างพันธมิตรกับแมกเดียนดูได้ แต่แมกเดียนดูตั้งใจที่จะดึงบุคคลของตนให้ขึ้นครองราชบัลลังก์ในกัมพูชา ความเป็นพันธมิตรจึงสลายลง แมกเดียนดูส่งกองเรือเข้าโจมตีจันทบุรี และตราดซึ่งเป็นฐานการค้าทางทะเลที่สำคัญของธนบุรี แต่ก็พ่ายแพ้แก่พระเจ้าตากสิน⁴

เมื่อถึงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 พระมหากษัตริย์ไทยทรงต้องหันมายอมรับความสำคัญทางยุทธศาสตร์ของแนวชายฝั่งทะเลไทย - กัมพูชา - เวียดนาม อีกครั้งหนึ่ง ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ค.ศ. 1851-1868) และโดยเฉพาะอย่างยิ่งรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ค.ศ. 1868-1910) เกาะสีชัง ซึ่งตั้งอยู่นอกชายฝั่งทะเลของชลบุรีได้รับการพัฒนาให้เป็นที่พักผ่อนพระอิริยาบถและพักผ่อนพระพลานามัยของสมาชิกในราชวงศ์ เกาะสีชังเป็นที่พักกลางทางของเรือสินค้าและพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงก่อสร้างเรือนที่ประทับหลายหลัง พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวก (อ่างเก็บน้ำและอุทยาน) เพื่อใช้รับรองพระมหากษัตริย์และพระราชโอรสหลายพระองค์ พระราชโอรส 2 พระองค์ คือ เจ้าฟ้าอัษฎางค์เดชาวุธและเจ้าฟ้าวชิราวุธที่ได้ขึ้นเป็นกษัตริย์องค์ต่อมา ก็พินิจจากพระโรคที่ทรงเป็นอยู่ที่เกาะสีชังนี้ และเจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลกก็ประสูติที่เกาะนี้เมื่อ ค.ศ. 1892⁵ ทว่า ความตื่นตระหนกจากวิกฤตการณ์ฝรั่งเศส ค.ศ. 1893 และการที่ท่าเรือกรุงเทพถูกปิดล้อม

เกาะสีชังจึงยุติการเป็นสถานที่สำหรับพักผ่อนที่ปลอดภัยสำหรับพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ที่ใกล้ชิด การเสด็จเยือนเกาะนี้ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวลงไปประมาณ 6 ปี⁶ สิ่งที่เกิดขึ้นต่อก็คือในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมีการสร้างฐานทัพเรือขึ้นที่สัตหีบเพื่อเพิ่มความเข้มแข็งในการป้องกันราชอาณาจักร⁷

เป็นที่ชัดเจนว่าการที่ฝรั่งเศสยึดกัมพูชาและเวียดนามเป็นอาณานิคมเป็นภัยต่อราชสำนักในกรุงเทพฯ ดังนั้นชายฝั่งของชลบุรีจึงเป็นจุดรองรับแรงกดดันในการต่อสู้ของไทยกับมหาอำนาจยุโรปให้พ้นจากความเป็นเมืองขึ้น กล่าวโดยสรุปแล้ว บ่อเป็นที่ยืนยันว่า มหาวิทยาลัยบูรพาตั้งอยู่ในส่วนของประเทศไทยซึ่งมีความสำคัญทางเศรษฐกิจและยุทธศาสตร์อย่างเหมาะสมจะเป็นเวลานาน เนื่องจากมีแนวชายฝั่งของอ่าวไทยร่วมกับกัมพูชาและเวียดนาม

แนวพินิจทางด้านประวัติศาสตร์

มีวิธีการศึกษาอย่างมากายที่สามารถนำมาใช้ในการศึกษาเชิงเปรียบเทียบไทย - อินโดจีน บนพื้นฐานของเรื่องดังเช่น สิ่งแวดล้อม หรือเรื่องชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ระบบการเมืองหรือเศรษฐกิจ เนื่องจากความเข้มแข็งของมหาวิทยาลัยบูรพาที่มีอยู่ในขณะนี้คือ ทางนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อม ฉะนั้นจึงน่าจะเป็นความคิดที่ดีที่จะเขียนหลักสูตรและโครงการวิจัยในสาขาเหล่านี้ แต่การฝึกฝนอบรมของข้าพเจ้าอยู่ในสาขาวิชาประวัติศาสตร์ และด้วยเหตุนี้ที่การติดต่อของข้าพเจ้ากับมหาวิทยาลัยบูรพากระทำโดยผ่านทางคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ข้าพเจ้าจึงจัดสินใจว่าจะเพ่งจุดการอภิปรายของข้าพเจ้าให้อยู่ภายในกรอบโครงของประวัติศาสตร์เปรียบเทียบ การเน้นหนักของข้าพเจ้าจะอยู่ที่ประเทศเวียดนามเพราะความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทางการศึกษาของเวียดนามและในสังกัดมหาวิทยาลัยบูรพา ความเป็นไปได้มากที่สุดว่าจะพัฒนาได้อย่างรวดเร็วในแนวทางนี้

ในการบรรยายเพื่อสอนเกี่ยวกับเวียดนาม ข้าพเจ้า

มักโน้มในทางที่จะเน้นความแตกต่างของพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของไทยและเวียดนามซึ่งมีอยู่อย่างมาก รัฐเวียดนามเก่าแก่กว่าไทยมาก การดำรงอยู่ของรัฐช่วง 1000 ปีแรกต้องอยู่ภายใต้การรองรับอิทธิพลทางการเมืองและวัฒนธรรมจากจีน ในคริสต์ศตวรรษที่ 10 เวียดนามจึงได้เป็นอิสระ ซึ่งเป็นเวลาเดียวกับการปรากฏตัวของอารยธรรมมอญและเขมรในบริเวณแอ่งเจ้าพระยาตอนกลางและใต้ลงมา" ในเวลานั้น ก่อนที่ประชากรเวียดนามจะกระจายลงมาทางใต้เพื่อครอบครองดินแดนที่ปัจจุบันคือคาบสมุทรมินโดจีนนั้น ดินแดนใจกลางของประเทศจะอยู่ทางตอนเหนือ บริเวณดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำแดง เวียดนามมีการติดต่อกับอารยธรรมอินเดียค่อนข้างน้อยซึ่งต่างจากชาวมอญ เขมร และในระยะต่อมาคือชาวไทยที่อยู่บริเวณภาคกลาง และภาคกลางตอนใต้ของประเทศไทย

คุณลักษณะของรัฐของทั้งสองประเทศก็แตกต่างกัน รัฐของเวียดนามทั้งป็นใจได้ว่าคล้ายคลึงกับของจีน ผู้ปกครองเวียดนามให้ความสำคัญอย่างมากต่อการสืบสันตติวงศ์ตามแบบแผน รวมทั้งยังยึดถืออีกด้วยว่ารัฐตามแบบที่ถูกที่ควรจะต้องมีเส้นกันเขตแดนที่แน่นอน แต่สำหรับรัฐไทยทั้งหลายจะแตกต่างออกไป การสืบราชสมบัติยุคแรก ๆ ไม่มีแบบแผนที่แน่นอน มักมีการต่อสู้เพื่อแย่งชิงอำนาจกัน และความเป็นผู้นำจะขึ้นอยู่กับความสามารถที่มีเหนือผู้อื่นและชื่อเสียงของผู้ปกครอง รัฐไม่มีเส้นกันเขตแดนที่ตายตัว อำนาจของผู้ปกครองรัฐลดลงอย่างเห็นได้ชัดเมื่อพ้นเขตพระราชฐานออกมา ขอบข่ายของดินแดนแห่งรัฐไม่มีการปักปันไว้อย่างชัดเจน จนจบจนกระทั่งปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ประเทศไทยจึงได้พัฒนาลำดับกันเกี่ยวกับตัวตนของดินแดนที่ชัดเจน

ความแตกต่างที่มีอยู่อย่างมากระหว่างรัฐไทยและรัฐเวียดนามในเรื่องอื่น ๆ จะได้แก่ศาสนา ขณะที่ชาวรัฐไทยเคลื่อนตัวลงมาทางใต้ตามลุ่มน้ำของแอ่งเจ้าพระยา ในเวลาไม่นานพวกเขาก็กลายเป็นรัฐแห่งพระพุทธศาสนา ด้วยเหตุที่พุทธศาสนามีวิถีแห่งพิธีกรรมอันเกี่ยวกับ

การดำเนินกิจการรัฐแต่เพียงเล็กน้อย ผู้ปกครองรัฐไทย (รวมทั้งผู้ปกครองรัฐลาว) จึงรับพิธีกรรมตามแบบพราหมณ์เข้าไว้

ในเวียดนาม พุทธศาสนามีความสำคัญในช่วงศตวรรษต้น ๆ เพราะพุทธศาสนาดึงดูดจินตนาการของคนสามัญในลักษณะเดียวกับที่เกิดขึ้นในประเทศไทย กับพม่า และลาว พุทธศาสนากลับมกลืนไปกับลัทธิการนับถือภูติของท้องถิ่น (คือการบูชารุกขะและผีพรายต่าง ๆ) อย่างง่ายดาย ในเวลาต่อมาในช่วงสมัยราชวงศ์ถัง คือระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 7-10 เมื่อพุทธศาสนาเข้มแข็งขึ้นในประเทศจีน พุทธศาสนานิกายมหายานก็เป็นที่แพร่หลายในเวียดนาม พุทธศาสนาจะมาแพร่หลายอีกครั้งในช่วงที่เวียดนามเป็นอิสระภายใต้การปกครองของกษัตริย์องค์แรก ๆ แห่งราชวงศ์เล ระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 10 จนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 11 แต่นับตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษ 15 เป็นต้นไป เมื่อผู้ปกครองแห่งราชวงศ์หมิงยึดครองเวียดนาม พุทธศาสนาก็เสื่อมลงและหลักลัทธิของขงจื้อแนวใหม่ก็ก้าวขึ้นมาแทนที่"

นับแต่นั้นเป็นต้นมาลัทธิขงจื้อก็กลายเป็นหลักสำคัญทางความคิดและการศึกษาของชนชั้นนำที่เป็นผู้ปกครองของเวียดนาม ลัทธิขงจื้อเป็นปรัชญาของการจัดระบบสังคม และวางกรอบพฤติกรรมของคนในสังคม ด้วยเหตุที่ศีลธรรม

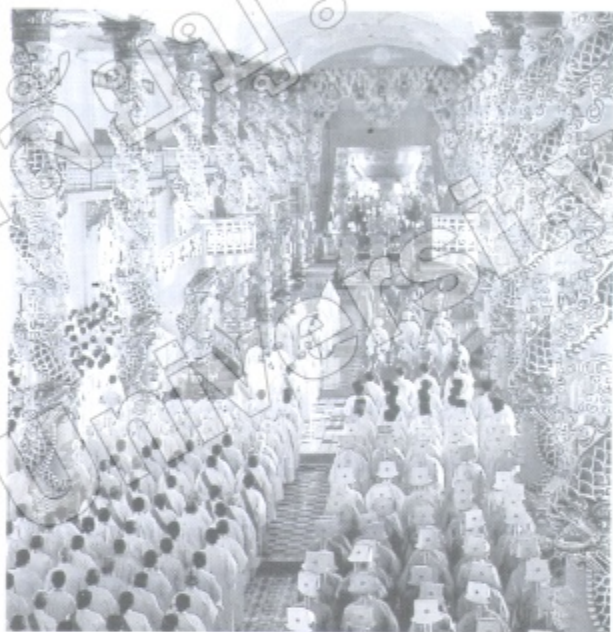
การเมือง และศาสตร์ เป็นเรื่องที่สัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ลัทธิขงจื๊อจึงให้แนวทางขึ้นาทั้งแก่ผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้การปกครอง การเรียนรู้วิธีการอ่านหนังสือคือก้าวแรกของการเรียนรู้วิธีการปกครองบ้านเมือง

ข้าพเจ้าขอย้ำว่าภาพทางศาสนาของเวียดนามดังที่กล่าวมานี้ หมายความว่าดินแดนทางตอนเหนือเท่านั้นในดินแดนตอนใต้ ซึ่งขณะนั้นชาวเวียดนามยังมิได้เข้าครอบครอง ภาพศาสนาจะคล้ายคลึงกับของดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อื่นๆ ที่ได้รับอิทธิพลจากอินเดียมากกว่า ตามแนวชายฝั่งของเวียดนามตอนใต้เป็นที่ยู่ออาศัยของชาวจาม จนกระทั่งอาณาจักรของพวกเขาสลายลงในคริสต์ศตวรรษที่ 15 วัดของศาสนาหายานและอารามแห่งเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์ของชาวจามยังคงมีอยู่จนทุกวันนี้ การรุกรลไปยังดินแดนทางตอนใต้ของชาวเวียดนามเป็นแนวเรื่องที่ใหญ่มากเรื่องหนึ่งในประวัติศาสตร์ของเวียดนาม ซึ่งข้าพเจ้าจะกลับมากล่าวถึงอีกในภายหลัง

อีกประเด็นหนึ่งที่จะกล่าวเพื่อชี้ความแตกต่างของประวัติศาสตร์ของประเทศทั้งสอง คือ เรื่องบทบาทของจีน ดังที่เราจะเห็นได้จากการที่จีนปกครองเวียดนามในฐานะที่เป็นมณฑลหนึ่งของจีนเป็นเวลา 1000 ปี และการเข้ารุกรานเวียดนามในคริสต์ศตวรรษที่ 15 รวมทั้งการเข้าแทรกแซงกิจการของราชสำนักเวียดนามอยู่เป็นระยะ ๆ ขณะเดียวกันเราไม่อาจลืมไปได้ว่าจีนและระบบบรรณาการซึ่งเป็นตัวประสานความสัมพันธ์ของจีนกับรัฐต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นั้นมีบทบาทอย่างมาก ในประวัติศาสตร์ไทย ศักราชของการทำกิจการในภาษาไทยหลักแรกคือ ค.ศ.1292 เป็นปีเดียวกับที่ผู้ปกครองสุโขทัย ส่งคณะทูตไปเชื่อมสัมพันธไมตรีกับผู้ปกครองจีน อย่างไรก็ดี ไม่เคยปรากฏเลยว่าจีนจะส่งกำลังทหารมาปฏิบัติการไกลถึงสุโขทัย ความสัมพันธ์อันมีลักษณะเฉพาะที่เวียดนามมีกับจีนก่อให้เกิดข้อขัดแย้งที่แก้ไม่ตกในความคิดของเหล่าผู้นำเวียดนามซึ่งมีความรู้สึกทั้งในทาง "ต่อต้าน" และการต้อง "พึ่งพา" อารยธรรมจีน¹⁰ ความบอยกยอน

ซ่อนเงื่อนของความคิดเช่นนี้ยังคงมีอิทธิพลต่อวิถีแห่งการที่ชาวเวียดนามพิจารณาเพื่อนบ้านที่ใหญ่กว่าทางตอนเหนือ

ในท้ายที่สุด เมื่อมาถึงยุคสมัยใหม่ เราจะพบความแตกต่างกันอย่างมากในประวัติศาสตร์ของลัทธิอาณานิคมและลัทธิชาตินิยม เวียดนามตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส และราชสำนักเวียดนามสูญเสียความเป็นอิสระของตนในทศวรรษ 1880 การสูญเสียอธิปไตยของเวียดนามจุดประกายความเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้าน ซึ่งบริเวณการขึ้นเป็นขบวนการ

ชาตินิยมและเอกราช จนถึงขั้นสูงสุดเมื่อ ขบวนการก่อการปฏิวัติขึ้นในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1945 ประวัติศาสตร์ของเวียดนามมีการเปลี่ยนแปลงอย่างถึงรากถึงโคนและรุนแรงมากกว่าประวัติศาสตร์ของไทยในช่วงสมัยใหม่ ข้าพเจ้าขอ ยกตัวอย่าง 2 ประการของกระบวนการดังกล่าว โดยจะให้อยู่ภายในกรอบโครงการเปรียบเทียบในช่วงยุคสมัยใหม่

ชาวนา ในประวัติศาสตร์ของเวียดนามและเป็นบางครั้งบางคราวในประวัติศาสตร์ไทย รัชชยายตัวโดยอาศัยชาวนาให้เข้าจับจองพื้นที่ทำกินใหม่ ในประวัติศาสตร์ไทย ตัวอย่างของการอาศัยชาวนาที่เป็นที่รู้จักกันดีที่สุดคือการขยายตัวของเกษตรกรรมในเขตรังสิต ซึ่งอยู่ทางตอนเหนือของกรุงเทพฯ กล่าวโดยทั่วไปแล้วการขยายตัวของ

เกษตรกรรมอย่างขนาดใหญ่ ที่บังเกิดขึ้นในรัชสมัยของ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มิได้ลดลงนับตั้งแต่ รัชสมัยของพระองค์เป็นต้นมา การผนึกความแข็งแกร่งเพื่อ การควบคุมของส่วนกลาง ยังคงพึ่งพาการเคลื่อนย้าย ประชาชนที่เป็นชนกลุ่มน้อยให้ออกไปยังพื้นที่ชายแดนอยู่สืบมา ซึ่งเป็นสาเหตุประการหนึ่งของการตัดไม้ทำลายป่าในประเทศไทยและวิธีการนี้ก็ยังคงเป็นกัยต่อการสงวนพื้นที่ป่าของ ปัจจุบันอยู่ อย่างไรก็ดี เมื่อเปรียบเทียบกับสถานการณ์ใน เวียดนาม การขยายตัวของเกษตรกรรมในประเทศไทยมิได้ ก่อให้เกิดการอพยพหรือการเคลื่อนย้ายประชากรอย่างชวาม "ใหญ่"

ดังที่ข้าพเจ้าได้อธิบายไว้ข้างต้น ดินแดนใจกลางรัฐ ของเวียดนามอยู่ทางตอนเหนือ ในบริเวณหุบเขาแห่งแม่น้ำแดง เป็นเวลาหลายศตวรรษ การขยายตัวของรัฐลงไปตามใต้ที่ ดำเนินอยู่เป็นเวลาหลายศตวรรษจนกระทั่งถึงปลายศตวรรษที่ 18 ซึ่งเป็นแกนเรื่องสำคัญในประวัติศาสตร์เวียดนาม การ ขยายตัวลงมาจากตอนใต้มาถึงกับมีชื่อเรียกโดยเฉพาะว่า **นาม เติเยิน** หรือการขับเคลื่อนลงสู่ภาคใต้ เล่ ตันห์ คอย นัก ประวัติศาสตร์ชาวเวียดนามกล่าวถึง "การขับเคลื่อนลงสู่ภาคใต้" ว่าเป็นเส้นด้ายกลางของประวัติศาสตร์ของประชาชนชาว เวียดนาม¹²

เมื่อล่วงมาถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 กษัตริย์ของ เวียดนามทรงได้ชัยชนะและสร้างสันติสุขให้แก่ดินแดน สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง อันเป็นที่ตั้งของเมืองไซ่ง่อนใต้ พระองค์ทรงกระทำโดยการผูกคลองและให้คนเข้าตั้งหลัก แหล่งแบบกองทหาร (don-dien) เมื่อผู้ตั้งหลักแหล่งมีจำนวน ถึง 50 คน พวกเขาสามารถยื่นขอที่ดินได้แปลงหนึ่ง ที่ดิน แปลงนี้มีกำหนดต้องเสียภาษีเพียงแค่ 7 ปี และเพื่อเป็นการ แลกเปลี่ยนกับที่ดินผู้ตั้งหลักแหล่งต้องทำหน้าที่ทางทหารด้วย¹³ กระบวนการยึดครองดินแดนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงช่วงต้น คริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นเพียงจุดจบของกระบวนการอัน ยาวนานของการขยายอาณาเขตของรัฐ ซึ่งเริ่มต้นเกือบจะ

ทันทีที่เวียดนามได้อิสระภาพในการปกครองในคริสต์ศตวรรษที่ 10 กระบวนการนี้สลายรัฐจวบลงในคริสต์ศตวรรษที่ 15 ทั้ง ยังขับไล่ชาวเขมรที่ตั้งหลักแหล่งในบริเวณดินดอนสามเหลี่ยม มาก่อนให้ออกไปในที่สุดด้วย

กระบวนการขยายอาณาเขตลงมาทางใต้โดยวิธีดัง รกรากทางเกษตรกรรมในลักษณะกองกำลังทหาร มีผลให้ พื้นที่รัฐขยายออกไปจนจรดพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่มีได้เป็นที่ อยู่อาศัยของชาวนิเวศนามมาก่อน ความแตกต่างทาง วัฒนธรรมและระบบองค์การทางสังคมระหว่างชาวเหนือและ ชาวใต้จะลงลึกยิ่งขึ้นในยุคอาณานิคมโดยการปกครองของ ฝรั่งเศส ฝรั่งเศสปกครองเวียดนาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ โคชินจีน (เขตใต้) อันนัม (ภาคกลาง) และตังเกี๋ย (ภาคเหนือ) หน่วยการบริหารเหล่านี้ ยังทำให้ประชาชนชาวเวียดนาม แบ่งแยกกันมากยิ่งขึ้น สงครามเพื่อเอกราชที่ชาวเวียดนาม ต่อสู้กับฝรั่งเศส และกับอเมริกาในระยะถัดมาเป็นการต่อสู้ เพื่อรวมดินแดนที่แตกต่างกันของเวียดนามเข้าด้วยกัน ความ แตกต่างนี้ ในตอนแรกเกิดจากการขยายอาณาเขตของรัฐ และต่อมาโดยการแบ่งแยกทางการปกครองของฝรั่งเศส

บทบาทของชาวนาในการขยายอาณาเขตของรัฐ เวียดนามดังนี้ อาจได้ประโยชน์ยิ่งเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับ

บทบาทของชาวนาในประเทศไทย ข้อสรุปของข้าพเจ้าก็คือ มีความ แตกต่างอย่างเห็นได้ชัดทั้งในวิถีที่ชาวนาถูกใช้ให้ตั้ง

หลักแหล่งในพื้นที่ตามชายแดน และผลที่บังเกิดขึ้นต่อมาในประวัติศาสตร์สมัยใหม่

การสร้างค่านิยมใหม่ ข้อเปรียบเทียบที่เด่นชัดและความแตกต่างอีกประการหนึ่งซึ่งแสดงความคล้ายคลึงกันของ 2 ประเทศ คือ ยุคชาตินิยมในทศวรรษ 1920 และ 1930 เมื่อแรกเห็นจะดูเหมือนว่ายุคชาตินิยมในเวียดนามและในไทยแตกต่างกันมาก โดยเฉพาะตามข้อเท็จจริงที่เวียดนามถูกปกครองอย่างอาณานิคมโดยตรง แต่ประเทศไทยเป็นเอกราชกับการที่พระคอมมิวนิสต์เป็นผู้นำในการเคลื่อนไหวทางชาตินิยมในเวียดนาม แต่ก็มีประเด็นเฉพาะประการหนึ่งของประวัติศาสตร์ช่วงตอนนี้ที่คล้ายคลึงกันอย่างมาก นั่นคือการให้ความสำคัญกับการพึ่งพาตนเอง การช่วยตนเอง และความขึ้นชมต่อบรรพชนในอดีตผู้ “สร้างประวัติศาสตร์” ขึ้นมา

การทำความเข้าใจประเด็นนี้สามารถเริ่มได้ด้วยการพิจารณาผลงานของนักเขียนชาตินิยมชั้นนำของไทยคือ หลวงวิจิตรวาทการ (ค.ศ. 1898-1962) แกนเรื่องสำคัญ

ประการหนึ่งในงานเขียนของหลวงวิจิตรวาทการ ช่วงทศวรรษ 1920 คือชีวประวัติบุคคลผู้มีชื่อเสียงผู้แสดงออกซึ่งสัมพันธภาพในเชิงบวก ระหว่างปัจเจกบุคคลและความก้าวหน้าของชาติ หนังสือของหลวงวิจิตรวาทการ เรื่อง **มหาบุรุษ** (1928) พรรณนาชีวิตของวีรบุรุษและผู้นำทางทหารที่สำคัญ ตัวอย่างของบุคคลสำคัญเหล่านี้มาจากสังคมอื่นๆ หลวงวิจิตรวาทการอภิปรายถึง นโปเลียน บิลมาร์ค ดิสเรลลี แกลดสโตน โอกุโบ โดฮิมิชิ แห่งญี่ปุ่นและมุสโสลินี ในแง่คุณสมบัติที่สำคัญที่หาให้บุคคลเหล่านี้ “ยิ่งใหญ่” และคุณสมบัติเหล่านี้จะพัฒนาขึ้นได้อย่างไร¹⁴

กระบวนการในลักษณะเดียวกันนี้ดำเนินอยู่ในเวียดนามเช่นกันคือการชี้ให้เห็นคุณสมบัติที่สำคัญของบุคคลผู้ “สร้างประวัติศาสตร์” และเร่งเร้าให้คนเวียดนามพัฒนาคุณสมบัติเหล่านี้ในช่วงของการต่อสู้ทางชาตินิยม ในเวียดนาม บุคคลในประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจจะรวมถึงนักสำรวจดินแดน คือ โคลัมบัส และ ประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกา แอบราฮัม ลินคอล์น คำนิยมที่เวียดนามจะนำมาอภิปรายโดยเฉพาะคือ การที่ปัจเจกบุคคลเหล่านั้นได้แสดงออกซึ่งความกล้าหาญอันยิ่งใหญ่ เพื่อต่อสู้อุปสรรคที่ดูเหมือนจะไม่สามารถเอาชนะได้¹⁵ นักประพันธ์ชาวเวียดนามผู้เขียนถึงบุคคลในประวัติศาสตร์เหล่านี้มุ่งที่จะแสดงให้เห็นว่าชัยชนะเกิดขึ้นในสภาวะแวดล้อม

เช่นนั้นได้ ก็เนื่องด้วยคุณลักษณะส่วนบุคคลและความไม่ระย่อ ท้อถอยของบุคคลเหล่านั้น

ขบวนการทางวรรณกรรมที่แสดงความเข้มแข็งของอัตตาซึ่งเป็นที่แพร่หลายอย่างมากในเวียดนามเมื่อต้นทศวรรษ

1930 เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งของความคล้ายคลึงกันระหว่างงาน สามารถสำรวจต่อไปได้อีกในโครงการวิจัย

เขียนของหลวงวิจิตรฯ และวรรณกรรมของเวียดนามกับ ลินฮง

ในขบวนการวรรณกรรมที่แสดงความเข้มแข็งของอัตตา มี

คำมั่นที่ส่งเสริมปรัชญาประชาธิปไตยและเห็นพ้องต้องกันที่จะนำ

เสนอแนวคิดวิทยาศาสตร์ของตะวันตกในงานเขียน¹⁰ พวกเขา

ต้องการปลูกฝังค่านิยมใหม่ให้แก่เยาวชนเวียดนามซึ่งจะ

อำนวยความสะดวกต่อการขับไล่ฝรั่งเศสออกจากเวียดนาม

แน่นอน ค่านิยมเช่นเดียวกันนี้ ก็ได้รับการส่งเสริมจากหลวง

วิจิตรฯ โดยมีเป้าหมายที่จะให้คนไทยในระดับทั่วๆ ไปมีความ

เข้มแข็ง เพื่อที่พวกเขาจะยังคงเป็นอิสระจากการปกครองใน

ระบอบอาณานิคม

กล่าวโดยสรุป ค่านิยมทางสังคมที่อยู่ในความสนใจ

ของนักคิดชาตินิยมเวียดนามเป็นค่านิยมทางสังคมเดียวกับที่

อยู่ในความสนใจของปัญญาชนชาตินิยมไทย คือหลวง

วิจิตรวาทการ ข้าพเจ้าขอแนะนำ ความคล้ายคลึงกันเหล่านี้

สรุป

ในบทความสั้น ๆ นี้ ข้าพเจ้าเริ่มต้นโดยการชี้แนะ

ว่าด้วยเหตุของความเหมาะสมทางด้านภูมิศาสตร์และ

ประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จึงควรสถาปนาและพัฒนา

ศูนย์อินโดจีนศึกษาและต่อจากนั้น ได้ยกตัวอย่างพัฒนาการ

ทางประวัติศาสตร์บางประเด็นในเวียดนาม โดยเปรียบเทียบ

กับของไทย เพื่อชี้แนะว่าผู้สอนประวัติศาสตร์อาจพิจารณา

ประเทศไทยและเวียดนามในแนวทางของการเปรียบเทียบ

ได้อย่างไรบ้าง ประวัติศาสตร์ของทั้ง 2 ประเทศ มีความ

แตกต่าง ในเรื่องสำคัญ และความแตกต่างนี้สามารถเน้น

ลักษณะเด่นในประวัติศาสตร์ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น แต่ความ

คล้ายคลึงที่มีอยู่รวมทั้งความแตกต่างกัน ก็สามารถนำมา

พิจารณาในแผนงานสอนและวิจัยเกี่ยวกับอินโดจีนที่

มหาวิทยาลัยบูรพาได้